

В.БОНДАРЕНКО

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Визначено основні завдання та принципи у сфері державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції; охарактеризовано систему інститутів, що формують і реалізують державну політику у цій сфері; розкрито три виміри поняття «державне управління»; визначено критерії оцінки державного управління процесами євроатлантичної інтеграції України.

Ключові слова: державне управління, державна політика, процеси європейської та євроатлантичної інтеграції.

Актуальність дослідження. Визначення геополітичної моделі сучасної України на сучасному етапі її історичного розвитку потребує гармонійного врахування основних світових геополітичних тенденцій, зовнішніх та внутрішніх факторів, які суттєво впливають на процес реалізації національних інтересів України у геополітичному просторі Європи та всієї світової цивілізації.

Попри те, що хоча сьогодні, здається, вже не підлягає сумніву той факт, що Україна, виходячи з демократичного вибору й геополітичного

становища країни, достатньо чітко визначила за мету європейську та євроатлантичну інтеграцію України й закріпила відповідні положення законодавчо [1], їхня реалізація не видається ні простою, не швидкою, а передбачає довготривалу і багаторівневу роботу [2]. Окрім того, що поки що відсутні чіткі політичні рішення з боку Європейського Союзу і НАТО щодо прийому України до цих спільнот, серед факторів, що гальмують реалізацію європейського вибору України, можна назвати, перш за все, відсутність консенсусу щодо загального напрямку руху України (на Захід чи на Схід) серед політичної еліти і в суспільстві взагалі; нерозуміння сутності процесів європейської та євроатлантичної інтеграції державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування, частиною військових і, як наслідок – відсутність широкої цивільної підтримки ідеї європейської та євроатлантичної інтеграції; недостатній кадровий потенціал для реалізації цілей і завдань євроінтеграційної політики; невизначеність позиції ЄС та НАТО щодо можливостей подальшого розширення; побоювання погіршення стосунків з Росією тощо.

Однак і за таких обставин в Україні реалізується стратегія послідовного розвитку та поглиблення співпраці з ЄС і НАТО, поступового приведення політичної, економічної, правової та військової систем держави у відповідність до європейських стандартів. Втім, сьогодні однією з найсуттєвіших причин повільного руху в бік Європейської Спільноти є розбалансованість механізмів координації процесів європейської та євроатлантичної інтеграції й відсутність концепції державного управління цими процесами взагалі – адже ключовим чинником реалізації державної політики взагалі й зокрема – євроінтеграційної політики, як свідчить досвід країн Центральної та Східної Європи, є система державного управління.

Аналіз наукових доробок. Теоретико-методологічною базою запропонованого дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти, що безпосередньо стосуються процесів європейської та євроатлантичної інтеграції України та регулюють їх на сучасному етапі [1-6], розробки вітчизняних і зарубіжних науковців з питань

національної безпеки, державного управління тощо, які висвітлені на науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах [8-12]. Разом з тим, на сьогодні залишаються недостатньо розкритими питання адаптації українського терміну «державне управління» до його англійських аналогів, у зв'язку з чим виникають певні труднощі у формулюванні мети та завдань держави в здійсненні інтеграційних процесів, з чим також пов'язане нечітке визначення критеріїв їх оцінювання. Наше дослідження має на меті розкрити ці проблеми.

Мета дослідження: вироблення основних підходів до здійснення державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України. *Відповідно завданнями дослідження будуть:* визначити основні завдання та принципи у сфері державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції; охарактеризувати систему інститутів, що формують і реалізують державну політику у цій сфері; розкрити три виміри поняття «державне управління»; визначити критерії оцінки державного управління процесами євроатлантичної інтеграції України.

Виклад основного матеріалу. За досвідом країн Центральної та Східної Європи, які вже здобули членство чи готуються вступити до ЄС і НАТО, процеси інтеграції супроводжувалися інтенсивними системно-структурними змінами з метою прилаштувати країни соціалістичного табору до існування і функціонування у нових умовах. Наприклад, спеціально для країн колишнього соціалістичного табору у 1992 році вперше за всю історію існування ЄС було сформульовано вимоги до країн-кандидатів, відомі як «копенгагенські критерії» (демократизація суспільства, перехід до ринкової економіки, визнання нормативно-правової бази ЄС, її впровадження та дотримання), що закладають передумови членства в ЄС.

З часом стало зрозумілим, що для впровадження реформ і виконання копенгагенських критеріїв країнам-кандидатам бракувало інституційної спроможності та кадрового забезпечення. Таким чином, у 1995 році до копенгагенських додається ще мадрідський критерій,

сутність якого полягає в тому, що європейська інтеграція вимагає належного інституційного і кадрового забезпечення.

Підготовка до вступу країн постсоціалістичного простору, а також інституційні зміни напередодні найбільшого розширення європейського геополітичного та безпекового простору збагатили теорію і практику державного управління, що дозволило сформулювати європейські принципи державного управління та конкретні й чіткі вимоги до організації державного управління у державах-членах ЄС та країнах, які прагнуть членства.

Хоча на сьогоднішній день ці вимоги не набули характеру правових зобов'язань, їх можна розглядати як визнані принципи і стандарти державного управління, обов'язкові для впровадження і дотримання. Подальшого розвитку набуло поняття «європейського адміністративного простору» – середовища, в якому європейські держави можуть ефективно взаємодіяти і співпрацювати. Зокрема, європейський адміністративний простір спирається на:

- європейські принципи державного управління:
- відкритість і прозорість, активну участь громадян, підзвітність, результативність та узгодженість;
- єдині стандарти, наприклад, спільні цінності, які регулюють організацію державної служби:
 - неупередженість і добросовісність державних службовців, професійність і політична нейтральність державної служби;
 - спільні норми і принципи адміністративного права:
 - право бути вислуханим у процесі адміністративного провадження та прийняття рішення;
 - право на дієву систему державного управління, здатну ефективно реалізувати законодавство Співтовариства;
 - зобов'язання органів державної влади діяти відповідно до покладених на них завдань;
 - обґрунтованість і доцільність адміністративних рішень;
 - своєчасність дій та рішень державних органів;
 - нагляд за функціонуванням адміністрації та право оскарження адміністративних рішень у суді;
 - можливість призупинення або скасування неправомірного адміністративного рішення або невиправданих заходів;

- відповідальність держави за неправомірні адміністративні дії та інше;
- схожі процедури і механізми координації політики, вироблення та впровадження урядових рішень:
 - консультації з громадськістю та зацікавленими сторонами у процесі прийняття рішення;
 - створення центру координації політики європейської інтеграції в уряді;
 - створення міжвідомчих робочих груп для опрацювання національної позиції і вироблення стратегії поведінки у Брюсселі;
 - регулярні зустрічі міністрів або керівників державних служб країн-членів ЄС.

Як свідчить досвід підготовки до вступу країн постсоціалістичного табору, реформовані системи державного управління виступають каталізаторами європейської інтеграції. Використання їх досвіду допоможе Українській державі прискорити та активізувати євроінтеграційні процеси і реалізувати свої євроінтеграційні прагнення.

В кожній державі існує система інститутів, що формують і реалізують політику. Під інститутом державної політики ми в такому випадку розуміємо організовану систему, що поєднує значимі норми, установки і процедури, які задовольняють основним потребам суспільства, зокрема в обраній сфері діяльності. Цілеспрямований розвиток системи інститутів, що формують і забезпечують реалізацію політики, у свою чергу також є певною інституціональною політикою.

Серед засобів реалізації політики найважливішим є влада, тобто право і можливість приймати управлінські рішення, визначати дії організацій та людей для досягнення поставлених цілей, що виступає як система владних повноважень з реалізації моделі політики. Влада організує суспільство на досягнення сформульованих цілей та завдань, використовуючи фінансові, матеріальні, кадрові та інші ресурси.

Важливим чинником реалізації політики є політична культура, що характеризує здатність організацій та людей здійснювати політичне

життя відповідно до норм і досягнень науки, моралі. Кожна політика характеризується тим чи іншим рівнем та типом політичної культури, орієнтиром на ті чи інші наукові концепції і суспільні цінності. Проблема формування політичної культури в Україні залишається досить актуальною, особливо у сфері державного управління, де вона є складовою частиною професійної підготовки державних службовців.

Під державною політикою (напрямом державної політики) будемо розуміти дії (чи бездіяльність) системи органів державної влади згідно з наперед визначеними цілями, напрямками і принципами у відповідній галузі державного управління [7]. Якщо взяти до уваги це визначення державної політики, розробку останньої в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції України можна представити у вигляді послідовних взаємопов'язаних етапів, а саме:

- визначення мети та головних цілей державної євроінтеграційної політики, її пріоритетів, виходячи з стратегії, програм і планів розвитку держави;
- розроблення комплексу заходів з реалізації пріоритетних напрямів інтеграції;
- експертиза заходів з питань інтеграції;
- з'ясування умов та обмежень, включаючи ресурсні обмеження, за яких буде реалізовуватися інтеграційна політика;
- прийняття рішення щодо виконання заходів з питань інтеграції;
- вибір відповідних засобів, інструментів і дій у межах обраної політики і практична реалізація затверджених заходів;
- контроль за реалізацією затверджених заходів і надання допомоги;
- оцінка результативності проведених інтеграційних заходів і виявлення та діагностування проблем в межах реалізації обраної політики.

У цьому разі, одне з головних завдань вищого керівництва держави – досягати максимальної ефективності євроінтеграційної політики при мінімумі затрат і мінімізації збитків та загроз національним інтересам.

Державне управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції дуже часто розглядають у вузькому розумінні терміну – як

вироблення, впровадження, координацію, моніторинг та оцінювання урядової інтеграційної політики.

Разом з тим, євроінтеграція стосується майже всіх сфер життєдіяльності країни – суспільно-політичного життя; соціально-економічних перетворень; технічних, технологічних і виробничих стандартів; громадянського суспільства; оборони й військово-промислового комплексу тощо. Як свідчить досвід країн-кандидатів, процеси євроінтеграції супроводжуються пристосуванням національних систем планування, управління та контролю до процедурних вимог і правил Європейського Союзу; удосконаленням системи комунікації і координації всередині уряду та створенням ефективних інституційних механізмів для здійснення співробітництва з органами ЄС та державами-членами; реструктуризацією органів державної влади, розвитком їх адміністративної спроможності. Крім того, у галузі співробітництва та майбутнього приєднання до Євроатлантичного альянсу країни-кандидати мали виконати низку вимог суто військового характеру, зокрема – перехід на відповідні стандарти озброєння та облаштування своїх збройних сил.

У цьому зв'язку варто зупинитися на доцільній трансформації (удосконаленні) ролі і місці складових системи державного управління у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції:

по-перше, необхідно посилити ефективність контролю за діяльністю українських учасників і суб'єктів співробітництва з точки зору ненанесення (попередження) збитку забезпеченню національної безпеки держави;

по-друге, вище керівництво держави, виходячи із реальних загроз національним інтересам і можливостей держави, визначає пріоритетні напрями співробітництва із європейськими структурами політичної системи, ринкової економіки, регіональної і міжнародної безпеки;

по-третє, обов'язковою є всебічна експертиза комплексу інтеграційних заходів;

по-четверте, має бути обов'язкова оцінка результативності проведених інтеграційних заходів за визначеними критеріями (або за інтегральним показником).

При цьому система державного управління у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції повинна функціонувати за такими загальноприйнятими принципами співробітництва, як:

забезпечення пріоритетності національних інтересів України у співробітництві із структурами ринкової економіки та міжнародної безпеки;

спрямування політичних та економічних наслідків співпраці для зміцнення стратегічного положення України;

дотримання міжнародних договорів і міжнародних зобов'язань України тощо.

Зокрема, стратегія підключення України до світової економіки повинна орієнтуватися на ті країни, що прагнуть до співробітництва з нею на взаємовигідних умовах. Перш за все – це географічні сусіди, що, з огляду на власну безпеку, зацікавлені в збереженні стабільності і територіальної цілісності України. Як показує практика, Україна має великі потенційні можливості щодо налагодження контактів у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції, встановлення необхідної взаємодії між учасниками цього процесу. При цьому головними критеріями такого співробітництва повинні стати, в першу чергу, політична та економічна доцільність, реальність і конкретність.

Поряд з тим, на сьогоднішній день основним показником ефективності міжнародної співпраці у більшості складових системи державного управління України вважають кількість заходів, проведених за визначений проміжок часу, наприклад, за рік. Заходи плануються здебільшого без врахування їх впливу на ефективність реалізації національних інтересів України. Більшість заходів реалізуються без попереднього оцінювання можливих ризиків та негативних наслідків прояву у політичній, економічній, військовій та інших сферах. Відкритість цих заходів зводиться, як правило, до висвітлення у засобах масової інформації як події, без економічних, насамперед, оцінок.

Хоча наперед зрозуміло, що правильно організоване співробітництво із структурами європейської ринкової економіки та міжнародної безпеки вигідне і корисне для України. Водночас воно не може бути безконфліктним і безпроблемним, оскільки кожна країна-учасниця цього процесу має власні національні інтереси. Співробітництво на загальноприйнятих принципах зовсім не означає відмови від твердої політики відстоювання власних національних інтересів. У будь-якому випадку слід дотримуватися принципу: "інтереси України над усе".

Втім, цей підхід не виключає усвідомлення, що європейська інтеграція супроводжується процесами європеїзації державного управління – впливом ЄС на структури, інституції і національну державну політику та пристосуванням національних норм, стандартів, правил і процедур до формальних чи неформальних стандартів ЄС, які охоплюють різні сфери: право, економіку, політичні системи, охорону навколишнього середовища, організацію державної цивільної та військової служби, процеси прийняття рішень і вироблення державної політики. Унаслідок процесів євроінтеграції і європеїзації утворюється середовище, в якому держави-члени ЄС можуть ефективно взаємодіяти і співпрацювати – Європейський адміністративний простір, що спирається, як вже зазначалося, на європейські принципи державного управління; єдині норми і принципи адміністративного права; спільні цінності та єдині стандарти організації державної служби; схожі процедури і механізми координації політики, вироблення та впровадження урядових рішень. Загальновизнаним в Європейському Союзі стає поняття європейського врядування (European governance) –

багаторівневе управління у багатовекторній системі, що складається з європейських інституцій і національних органів влади, охоплює місцеве самоврядування і громадянське суспільство, залучає до процесів прийняття рішень міжнародних експертів та лобістів.

Зважаючи на викладене вище, варто відійти від вузького розуміння управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції й застосувати «широкий» погляд на державне управління цими процесами як активні заходи влади, спрямовані на реформування системи державного управління, її європеїзацію, пристосування до функціонування в Європейському адміністративному просторі.

В європейському дискурсі поняття «державне управління» охоплює три виміри, яким відповідають три англомовних терміни: *governance* – врядування, *management* - менеджмент та *administration* – адміністрування.

Врядування – визначення загального курсу розвитку держави, цілей політики на найближчий період; встановлення пріоритетів та вироблення моделі й механізмів координації політики; визначення інституцій, що мають відігравати провідну роль в інтеграційних процесах, а також основних стейкхолдерів (зацікавлених сторін) і партнерів; а головне – це вироблення політичного консенсусу, досягнення суспільної згоди.

Менеджмент – реалізація стратегій і досягнення визначених цілей. Тут завдання полягає в тому, щоб, спираючись на існуючу інституційну систему, використовуючи та удосконалюючи наявні механізми координації та співробітництва, обрати найкращі інструменти реалізації інтеграційної політики, мобілізувати ресурси, в тому числі людські, визначити ключових виконавців, знайти шляхи забезпечення потреб тощо.

Тут слід зазначити, що в сучасних умовах європейської інтеграції України, щоб реалізувати єдину урядову стратегію, керівникам окремих міністерств і відомств слід прийняти спільні пріоритети, визнати спільні

параметри діяльності, намагатися уникати неузгодженостей, бути готовим до переговорів у разі конфліктних політик, шукати згоди та врегулювання конфліктів, спиратися на механізм посередництва, постійно обмінюватися інформацією та не припиняти процесу консультацій.

Адміністрування – налагодження внутрішньоінституційних процедур і процесів, які сприятимуть безперебійному функціонуванню інституцій та їхніх підрозділів: виконанню функціональних обов'язків державними службовцями; запровадженню належного планування, звітності, контролю та оцінювання; удосконаленню процесів обігу інформації та комунікації тощо. Адміністрування також стосується правил і процедур міжінституційної співпраці: адже посередництво, переговори між різними відомствами, пошуки консенсусу, врегулювання конфліктів, консультації з іншими міністерствами, організація обміну інформацією з зацікавленими сторонами і налагодження зворотного зв'язку – все це вимагає певних процедур і правил.

Ці виміри державного управління теоретично можна розглядати окремо один від одного. Проте ефективність системи державного управління, послідовність, гармонійність та узгодженість державної політики можливі лише за умови, коли всі три виміри послідовно, гармонійно й узгоджено взаємопов'язані один з одним – жоден не працює ефективно без двох інших. У цьому випадку таке поняття, як *інтегроване державне управління (joined up government)*, працює в синергетичному режимі, який вкрай необхідний для ефективної координації та дієвої реалізації державної політики, особливо таких її пріоритетних напрямів, як європейська та євроатлантична інтеграція.

Що ж до питання про особливості євроатлантичної інтеграції, яку ми розглядаємо звичайно як важливу складову загального євроінтеграційного процесу, то, враховуючи той факт, що приєднання до Альянсу – шлях складний і довготривалий, який передбачає кілька перехідних етапів, до того ж – за процедурою, визначеною самим НАТО, і залежить від того, наскільки ефективно Україна буде рухатися до

європейських стандартів, важливу роль як у формуванні, так і у реалізації державної політики у сфері євроатлантичної інтеграції повинна мати *експертиза*. Причому її слід реалізовувати в найширшому розумінні з залученням як фахівців, науковців, експертів так і широкого кола неурядових організацій і суспільства.

Оскільки провідну роль як у формуванні, так і в реалізації державної політики відіграє формування необхідних для цього ресурсів, державна політика не може бути декларативною, не забезпеченою достатніми для її здійснення ресурсами. До ресурсів державної політики необхідно включати не тільки кадрові, фінансові та матеріально-технічні, а й організаційні, інформаційні, методичні, інструментально-технологічні ресурси. Тому важливою складовою алгоритму державного управління у сфері євроатлантичної інтеграції України є *контроль* за реалізацією затверджених заходів і надання допомоги відповідним структурам (силам і засобам). Тим більше варто зазначити що, як свідчить практика, Україна рухається до європейських стандартів, образно кажучи, на різних швидкостях. Наприклад, найбільш значущі результати наближення до стандартів НАТО зараз спостерігаються в оборонному секторі, на жаль, у значно гіршому стані перебуває ефективність економіки. Безсумнівно, в Україні поліпшилися справи зі свободою слова, але досі існує багато проблем у сфері верховенства права. Тому саме контроль за реалізацією затверджених заходів повинен забезпечувати вирівнювання руху України до європейських стандартів.

Для запровадження ефективної державної політики дуже важливо ще на стадії формування передбачити основні критерії *оцінки* її ефективності. Це найбільш складне питання тому, що в державі немає досвіду оцінювання ефективності державної політики взагалі, а не тільки політики європейської та євроатлантичної інтеграції. Державна політика має акцентувати увагу на економічному, соціальному, організаційному, інноваційному та інших аспектах. Враховуючи складність цього питання та ще далеко не повну визначеність головних цілей євроінтеграційних процесів (хоча б внаслідок різних підходів влади та опозиції до багатьох складових цієї проблеми) доцільно в якості критеріїв оцінювання взяти насамперед проголошені в Плані дій Україна – НАТО принципи, тим більше, що вони чітко прив'язані до певних визначених цілей. Крім того, необхідно обов'язково впровадити

прогнозування можливих негативних наслідків реалізації зазначеного політичного курсу у політичній, економічній, військовій, інформаційній та інших сферах.

Якщо ефективність державного управління процесами євроатлантичної інтеграції України не досягає необхідного значення (рівня), потрібно обирати іншу стратегію дій.

Враховуючи викладене, можна зробити такі висновки.

По-перше, неможливо розробляти інтеграційну стратегію дій без попереднього визначення пріоритетів розвитку держави, без встановлення конкретних обмежень і орієнтирів (чисельності сил та засобів, обсягів фінансування), без оцінки спроможності наявних сил та засобів виконувати покладені на них функції (не загалом, а конкретних сил і конкретних функцій), без оцінки загроз та їх рівня тощо.

По-друге, під час реформування (адаптування або приведення системи державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції у збалансоване положення) постає проблема вибору з кількох альтернативних рішень. На найвищому політичному рівні вибір полягає у визначенні пріоритетів і стратегічних цілей держави, можливих союзників і стратегічних партнерів, напрямів і глибини співробітництва з міжнародними організаціями, обсягів бюджетного фінансування і матеріально-технічного забезпечення цього співробітництва.

По-третє, процес державного управління механізмами європейської та євроатлантичної інтеграції України має ітераційний характер. Він передбачає зворотні зв'язки для внесення коректив, якщо в рамках визначених обмежень не вдається забезпечити потрібну ефективність системи державного управління цими процесами. Коригування може відбуватися також на різних рівнях.

На рівні виконавчих органів здійснюється пошук більш ефективних варіантів розвитку сил та засобів (нові пропозиції щодо структури, чисельності, схеми взаємодії, способів підготовки тощо). Баланс між бажаним і наявним можна відновити впровадженням нових принципів, пріоритетів державної політики, корекцією обмежень на обсяги фінансування тощо.

Якщо і це не забезпечує реалізацію національних інтересів, тоді на найвищому політичному рівні можуть прийматися рішення щодо зміни стратегічних цілей і пріоритетів розвитку держави. Хоча, як правило, такий зворотній зв'язок «спрацьовує» рідко – лише на етапах глибокої трансформації суспільства, у випадку війни або кардинальних змін міжнародної обстановки.

По-четверте. Оцінка спроможності сил і засобів системи державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції виконувати функції і завдання за призначенням, оцінка ризику і можливих наслідків їх невиконання, вибір однієї із кількох альтернатив, обґрунтування тих чи інших змін – усі ці дії передбачають обов'язкове проведення розрахунків. Це не означає, що виключаються якісні оцінки й обґрунтовуються очевидні речі. Суть полягає в тому, що державна політика інтеграції не може ґрунтуватися на вербальних (усних) оцінках кількох експертів. Надто високою є ціна помилкових рішень – ось чому керівники держави не повинні визначати нереальних термінів приєднання (входження) до певних міжнародних структур.

Напрями подальших розвідок. Підсумовуючи викладене, необхідно підкреслити те, що досягнення поставлених цілей у сфері забезпечення національних інтересів України практично неможливо без розробки і послідовного проведення єдиної гнучкої державної політики, в тому числі і у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції, без створення і впровадження в життя єдиної системи взаємоузгоджених і всебічно

зважених заходів економічного, політичного й організаційного характеру, адекватних викликам щодо життєво важливих інтересів України. В цьому напрямі і повинні проводитися подальші наукові дослідження.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про основи національної безпеки України” : за станом на 14 січ. 2006 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Урядовий кур’єр. – 2003. – 30 лип. – С. 1-5.

2. Універсал національної єдності [Електронний ресурс] // Офіційне Інтернет-представництво Президента України. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/done_img/files/universal0308.html.

3. Указ Президента України “Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу” : за станом на 5 лип. 2003 р. / Президент України. – Офіц. вид. – Офіційний вісник України. – 1998. – 02.07. – № 24. – С. 3.

4. Указ Президента України “Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу” : за станом на 14 груд. 2004 р. / Президент України. – Офіц. вид. – Офіційний вісник України. – 2000. – 13.10. – № 39. – С. 2.

5. Указ Президента України “Про державні програми з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України на 2004-2007 роки” : за станом на 13 груд. 2003 р. / Президент України. – Офіц. вид. – Офіційний вісник України. – 2004. – 02.01. – № 51. – Т. 1. – С. 74.

6. План дій Україна – НАТО : за станом на 22 лис. 2002 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Міністерства закордонних справ України. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/1709.htm>.

7. Державне управління : словник-довідник / [уклад. Бакуменко В. та ін.] ; за заг. ред. В. Князева, В. Бакуменка. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 228 с. – Бібліогр. : с. 222-225.

8. Актуальні проблеми інтеграції України в НАТО : громадська думка та експертні оцінки : [зб. наук.-анал. матеріалів / голов. ред. В.П. Горбулін]. – К. : ДП “Євроатлантикінформ”, 2005. – Вип.4. – (Серія: «Дослідження і розробки у сфері євроатлантичної інтеграції України»). Ч. 1. – 2005. – 224 с.; Ч. 2. – 2005. – 206 с.

9. Актуальні питання євроатлантичної інтеграції України : [зб. наук. праць / голов. ред. В.П. Горбулін]. – К. : ДП “Євроатлантикінформ”, 2005. – Вип.6. – 364 с.

10. Богданович В. Ю. Воєнна безпека України: методологія дослідження та шляхи забезпечення : [монографія] / В. Ю. Богданович. – К. : Тираж, 2003. – 322 с.

11. Горбулін В. П. Стратегія взаємовідносин України з НАТО : ретроспективний огляд / В. П. Горбулін // Україна – НАТО. – 2004. – №1. – С. 5-11.

12. Імплементация державних рішень з проблем євроатлантичної інтеграції України : матеріали міжнар. конф. (Київ, 27 лют. 2003 р.) / Нац. інст. проблем міжн. безпеки, Женевський центр демократичного контролю над збройними силами. – К. : НІПМБ, DCAF. – 240 с.

Определены основные задания и принципы в сфере государственного управления процессами европейской и евроатлантической интеграции; охарактеризована система институтов, которые формируют и реализуют государственную политику в этой сфере; раскрыты три измерения понятия «государственное управление»; определены критерии оценки государственного управления процессами евроатлантической интеграции Украины.

Ключевые слова: государственное управление, государственная политика, процессы европейской и евроатлантической интеграции.

The main objectives and principles in the sphere of public administration by processes of European and Euro-Atlantic integration determined, characterized the institutions system, which shape and implement public policy in this sphere; solved three dimensional concept of «public administration»; defined the criteria for valuating the public administration by processes of Euro-Atlantic integrations of Ukraine.

Key words: public administration, public policy, processes of European and Euro-Atlantic integrations.